

Regional analys med anledning av flyktingsituationen

- Framtagen av Regional arbetsgrupp sociala risker i
Hallands län 2016

Dnr 457-177-16

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
1.1	UPPGIFT	1
1.2	SYFTE.....	1
1.3	MÅL	1
2	SAMMANFATTNING	2
3	METOD	3
4	AVGRÄNSNINGAR	5
5	ANALYS	5
5.1	ALKOHOL NARKOTIKA, DOPING OCH TOBAK	5
5.2	JÄMSTÄLLDHET/MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER/BARNES RÄTTIGHETER.....	7
5.3	VÅLD I NÄRA RELATIONER	11
5.4	INTEGRATION	12
5.5	PSYKISK/FYSISK HÄLSA	15
5.6	KOMMUNIKATION	16
5.7	TRYGGHET/SÄKERHET.....	17
5.8	SYSSELSÄTTNING	20
5.9	FÖRÄLDRASKAPSSTÖD	22
5.10	SLUTSATSER.....	23
6	FÖRSLAG TILL REGIONALA ÅTGÄRDER	24
6.2	ÖKA KUNSKAP OCH FÖRSTÅELSE.....	24
6.3	ÖKA SAMORDNINGEN	25
6.3	DELA RESURSER	25
6.4	HANTERA BOENDEFRÅGAN	25
6.5	ÖKA SYSSELSÄTTNINGEN FÖR ASYLSÖKANDEN OCH NYANLÄNDA	26
6.5	HANTERA DEN PSYKISKA OHÄLSAN.....	26
7	ERFARENHETER	26
	BILAGA 1: UPPMÄRKSAMMADE PROBLEMMOMRÅDEN	28

1 Inledning

Länsstyrelsen i Hallands län har tillsammans med Region Halland samt Polisen, (Polisområde Halland) sammanfattat de lägesbilder, orsaker och konsekvenser samt åtgärder som deltagarna i den regionala arbetsgruppen för sociala risker lämnat under 2016. Den regionala lägesbilden består således av underlag från Migrationsverket, Region Halland, samtliga kommuner i Hallands län och lokalpolisområden. Detta är arbetsgruppens slutrapport.

1.1 Uppgift

Länsstyrelsen i Hallands län fick i mars 2016 i uppdrag att utarbeta en gemensam åtgärdsplan kopplat till den analys som gjorts av en tidigare regional arbetsgrupp för sociala risker. Arbetsgruppen bestod av representanter från kommunerna (krisberedskap, integration, räddningstjänst), Polismyndigheten, Region Halland, Migrationsverket och Länsstyrelsen samt SOS. Detta arbete är nu slutfört och åtgärdsplan redovisas härmed genom denna rapport för chefsgrupp Halland. För att utgå från adekvata uppgifter genomfördes en revidering av den analys som tidigare gjorts.

1.2 Syfte

För att driva arbetet med åtgärdsplanen framåt ansåg arbetsgruppen tidigt att uppgiften behövde kompletteras med syftet att ge underlag för planering av regionala och lokala åtaganden i länet. Den har tagits fram för att visa på beröringspunkter och behov av samordnade insatser.

- Utveckla förmågan att hantera och förebygga sociala risker.
- Utveckla samverkan inom social hållbarhet, brottsförebyggande och krisberedskap.
- Skapa trygghet i samhället för samtliga invånare i Hallands län.

1.3 Mål

Målet med framtagande av regional åtgärdsplan var inte given i uppgiften utan har tagits fram i arbetsgruppen. Följande målformulering har legat till grund för arbetet:

- Länets aktörer har gemensamt identifierat risker och sårbarheter.
- Det är tydligt vilka samverkansbehov som finns och hur de omhändertas.
- Det är tydligt vilka ansvar och roller samtliga berörda aktörer har i att hantera de risker som identifierats.
- Länets aktörer har en process för att gemensamt och kontinuerligt beskriva lägesbilden (nulägesbeskrivning) samt problem och orsaker.
- Länets aktörer har tagit fram sina egna lokala lägesbilder och att dessa sammanförs i en gemensam lägesbild i länet.
- Utifrån sina lokala lägesbilder genomför länets aktörer en orsaksanalys. En regional orsaksanalys görs utifrån den gemensamma lägesbilden.
- Utifrån orsaksanalysen har respektive organisation prioriterat åtgärder och i samverkan tagit fram en åtgärdsplan på lokal nivå (för varje kommun).
- Länets aktörer har presenterat en gemensam åtgärdsplan på regional nivå.

2 Sammanfattning

Det framkommer i analysen att det i flera avseende och på alla nivåer finns vissa kunskapsbrister avseende framgångsrika integrationsmetoder och värdegrundsfrågor, men också brister kring en bredare förståelse om hur bra kulturmöten sker, vilka dess förutsättningar är samt integrations- och inkluderingsprocesser.

Den regionala lägesbilden visar utvecklingsområden inom fem avgörande områden. Flyktingarna saknar i hög utsträckning kunskap och därmed förståelse för bland annat svensk lagstiftning och det svenska samhället. Ansvariga aktörer, både med ledningsansvar och också personal i direkt kontakt med flyktingarna, saknar till del också kunskap om viktiga beståndsdelar för ett lyckat integrations- och inkluderingsarbete men också hur lyckade integrationsprocesser kan genomföras. Allmänheten saknar kunskap om nyttan av att människor söker sig till Sverige och hur viktigt det är för att vi ska kunna möta samhällets framtida och nuvarande behov. Detta bidrar till en bristande vilja och förståelse för integration. Sammantaget påverkar detta möjligheten till integration av flyktingar till samhället men det påverkar även viljan och förmågan till att integrera men också att bli integrerad.

Det har framförts uppgifter på att det förekommer risker för brottslighet i anslutning till flyktingsituationen vilket framförallt härrör sig till att kriminella nätverk utnyttjar situationen och den bristande kunskapen som finns. Det har också framkommit att det förekommer brister i kunskap och förståelse kring jämställdhetsfrågor, mänskliga rättigheter och barnperspektivet. Bostadsbristen är ett sedan tidigare känt problem vilket även visas denna analys. Det sista området som lyfts fram är de långa väntetider som flyktingarna utsätts för och sysselsättningsbristen.

Den regionala arbetsgruppen för sociala risker kopplat till flyktingsituationen föreslår sex åtgärder för att hantera ovanstående identifierade problemområden. Varje åtgärd ska genomföras med de nationella målsättningarna för social hållbarhet som utgångspunkt, det vill säga alla perspektiv behöver beaktas så att åtgärden kan få synergieffekter.

- Information, kunskap, förståelse och kommunikation är återkommande ord i lägesbilderna, orsaks- och konsekvensanalyserna och åtgärdsplanerna. Samordnade utbildnings- och informationsinsatser på regional nivå behöver öka. Informationen behöver anpassas för tre huvudmålgrupper: ansvariga aktörer inklusive personal som arbetar närmast flyktingarna exempelvis personal på asylboenden och HVB-hem, flyktingar samt allmänheten.
- För att ytterligare förstärka förmågan till samverkan och effektivare arbete mot gemensamma målsättningar för hela regionen rekommenderar arbetsgruppen att en samverkansöverenskommelse tas fram för integrations- och inkluderingsarbetet.
- Inventera lokala resursbrister i länet (t.ex. tolkar, lokal diskrimineringsbyrå) och skapa regionala pooler inom särskilda områden för effektivare resursutnyttjning.
- Grundläggande orsak till flera av problemen är bostadsbristen. Boendefrågan innefattar även behov av att på såväl regional som lokal nivå utveckla användningen av befintliga bostäder och lokaler samt att ytterligare inkludera social hållbarhet i planprocessen för att motverka bostadssegregationen.
- Hantera den psykiska ohälsan hos flyktingar. Lägesbilden visar på risker med att flyktingarna inte får tillräckligt med stöd och insatser för att komma tillrätta med psykisk ohälsa. Det bör även inom detta område utvecklas riktade informationsinsatser för att inblandade bättre ska kunna förstå vilken vård som finns tillgänglig och hur denna vård skall kunna erhållas.
- Intensifiera arbetet med sysselsättning för flyktingarna genom insatser tillsammans med Arbetsförmedlingen, civilsamhället, näringslivet och andra arbetsgivare.

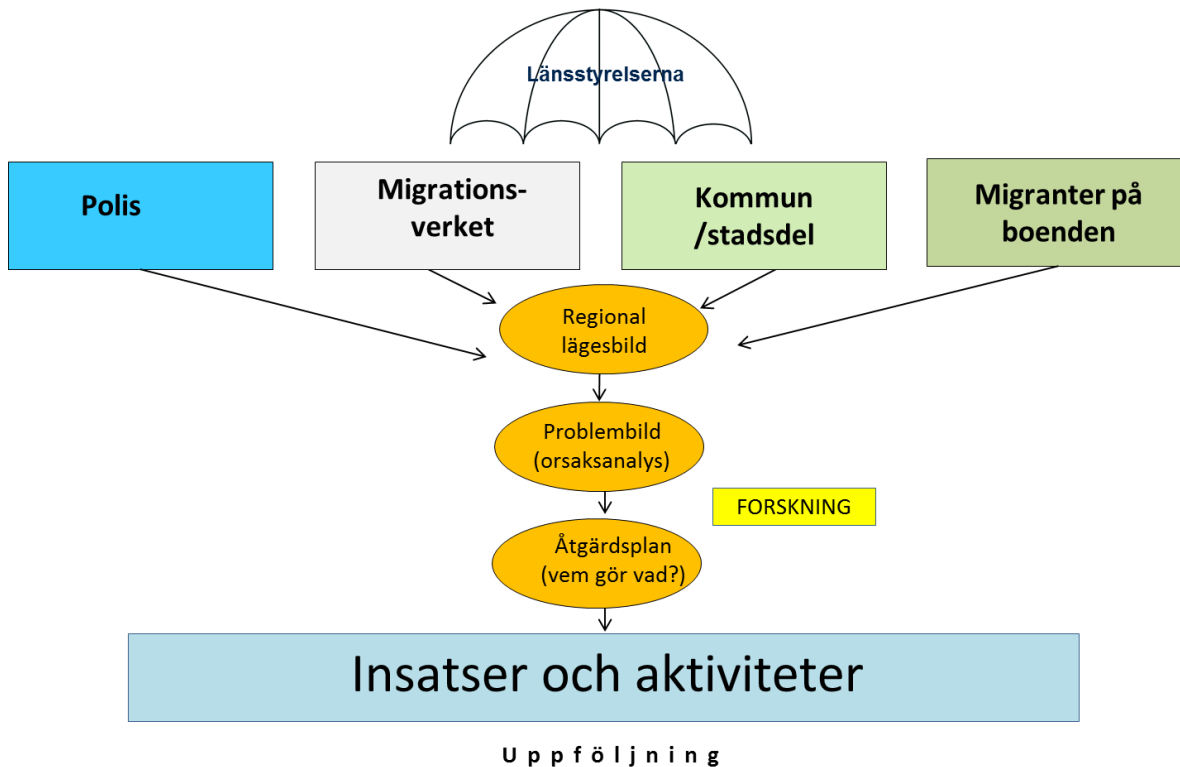
3 Metod

Länsstyrelsen i Hallands län har tillsammans med Region Halland samt Polisen, (Polisområde Halland) sammanfattat de lägesbilder, orsaker och konsekvenser samt åtgärder som deltagarna i den regionala arbetsgruppen för sociala risker lämnat under 2016. Den regionala lägesbilden består således av underlag från Migrationsverket, Region Halland, samtliga kommuner i Hallands län och lokalpolisområden.

De lokala lägesbilderna innehåller beskrivningar av lokala problem och pågående åtgärder. Underlaget har samlats in på kort tid i huvudsak genom tvärsektoriella arbetsgrupper och i viss mån även statistik över brottslighet. Målet har varit att ge en så objektiv beskrivning som möjligt och visa på faktiska problemområden. Länsstyrelsens utgångspunkt för sammanställningen av den regionala lägesbilden har varit att inkludera problem som nämnts i flera lokala rapporter och problem som kan kräva insatser på såväl regional som lokal nivå.

I valet av modell för genomförande av riskanalysen hänvisades arbetsgruppen till Polisområde Västs samverkansmodell.

Samverkansmodellen beskriver orsaker och konsekvenser av olika områden (se bild).

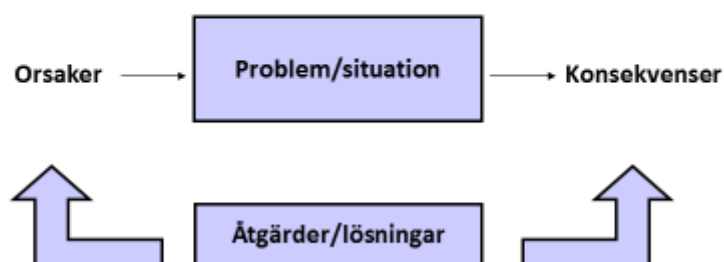
Den analysmodell som har använts i framtagandet av den regionala åtgärdsplanen bygger på Brottsförebyggande rådets (BRÅ), Polisens och Sveriges kommuner och landsting (SKL) skrift Samverkan i lokalt förebyggande arbete.¹ Inledningsvis identifieras problem och risker för att därefter undersöka vilka de bakomliggande orsakerna är och vilka konsekvenser som uppstår.

Respektive aktör har inledningsvis identifierat risker och problem inom eget ansvarsområde på lokal nivå. Därefter har orsaker, konsekvenser och åtgärder på lokal nivå utarbetats genom tvärsektoriella

¹ BRÅ, Polisen och SKL, *Samverkan i lokalt förebyggande arbete* (Stockholm: Ordförrådet AB, 2016)

arbetsgrupper som har utgått från respektive kommuns geografiska områdesansvar. Den regionala lägesbilden har tagits fram utgör en aggregerad av länets lokala lägesbilder. På motsvarande sätt är de regionala orsakerna, konsekvenserna och åtgärdsförslagen en aggregerad bild av de lokala aktörernas. De identifierade riskerna är många gånger framsprungna ur hårda faktaunderlag t.ex. polisens underlag. I andra fall handlar de framförallt om ansvariga individers bedömningar av aktuellt läge vilket gör att alla påståenden inte alltid kan verifieras även om det har varit arbetsgruppens absoluta strävan.

Analysmodell

Metoden för att identifiera problem, risker, orsaker och konsekvenser har varit att utgå från de nationella målsättningarna för social hållbar utveckling. Hållbar utveckling är stommen i länsstyrelsens arbete och social hållbarhet är en av de tre dimensionerna (ekonomisk, ekologisk och social) som är ömsesidigt beroende av varandra. Social hållbarhet bygger ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls. Länsstyrelsen har i uppdrag att arbeta med frågor såsom integration, ANDT/folkhälsa, jämställdhet, mänskliga rättigheter etc.– som ingår i begreppet social hållbarhet. Dessa frågor överlappar varandra och kan vara både orsaker och konsekvenser av varandra:

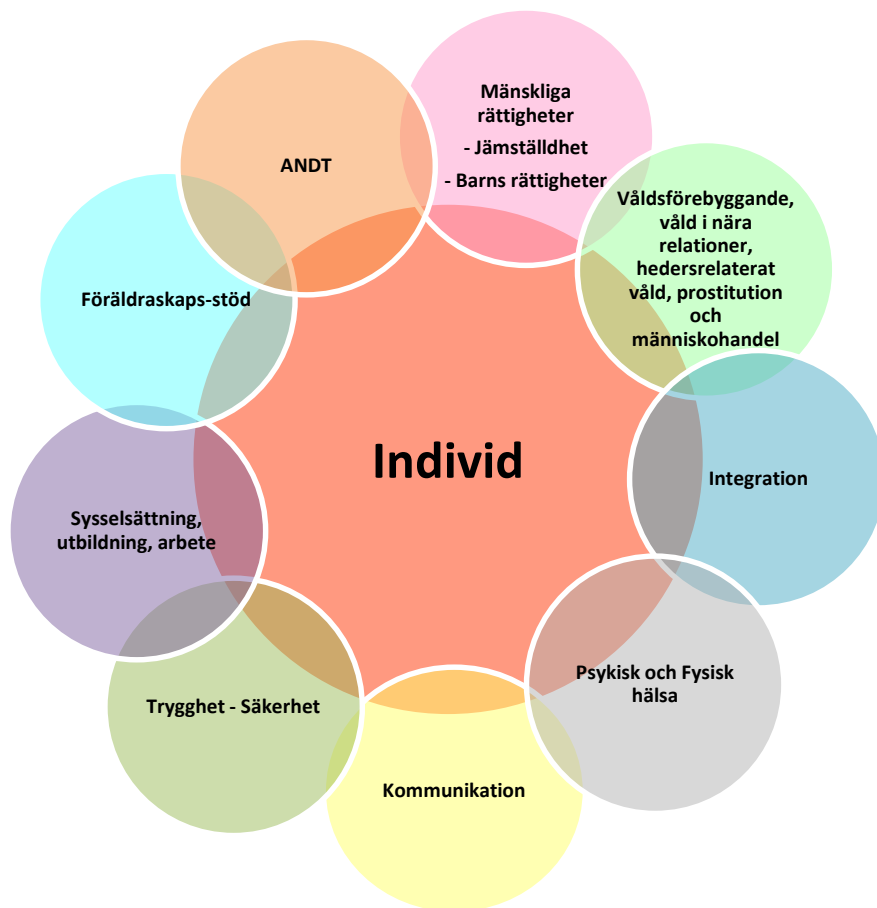
T.ex. ”Mäns våld mot kvinnor är en av de vanligaste orsakerna till ohälsa hos kvinnor, enligt WHO och FN. Det finns idag god kunskap om sambandet mellan alkohol, droger och våld. Men kunskapen om sambandet behöver fördjupas och synliggöras”.²

För ett framgångsrikt arbete med social hållbarhet krävs ett helhetsperspektiv där flera horisontella kriterier beaktas samtidigt. Utifrån våra befintliga uppdrag inom social hållbarhet (regionalt och kommunalt) bedrivs arbetet med de horisontella kriterierna med avsaknad av ett helhetsperspektiv.

Metoden möjliggör samarbete mellan de redan etablerade områden som Länsstyrelsen har i uppdrag att arbeta med (alkohol, narkotika, tobak och doping/folkhälsa, föräldrastöd, jämställdhet, mänskliga rättigheter, integration, våld i nära relationer mm). Den skapar även förutsättningar för samarbete mellan de funktioner i kommunerna som har i uppdrag att jobba med ovanstående områden.

Avstamp kan tas i valfritt område men orsaks- och konsekvensanalyser görs utifrån samtliga områden vilket sedan utgör underlag för planering och genomförande av insatser. Metoden synliggör även konsekvenser utifrån fler områden i uppföljning av resultat.

² Regeringens åtgärdsprogram för alkohol-, narkotika-, dopings- och tobakspolitiken 2015

4 Avgränsningar

I uppgiften gavs avgränsningen till flyktingsituationen. Denna avgränsning visade sig vara utmanande då det saknades en tydlig definition av flyktingsituationen. Därför har arbetsgruppen definierat flyktingsituationen till primärt arbetet med asylsökande men även nyanlända och ensamkommande barn, i denna rapport fortsatt kallade flykting eller flyktingar.

5 Analys

5.1 Alkohol narkotika, doping och tobak

5.1.1 Lägesbild

- Bristande kunskap om ANDT
- Risk för ökad kriminell verksamhet

Bristande kunskap om ANDT finns hos både flyktingar och personal vid HVB-hem och asylboenden. De lokala lägesanalyserna ger en bild av att förekomsten avseende tobak på boenden, i skolan och hos flyktingar generellt är högt. Det framgår även att det finns bristande information kring svensk lagstiftning, barns rättigheter och riskerna som följer i samband med bruk, riskbruk, skadligt bruk eller

missbruk gällande alkohol, narkotika, dopning och tobak. Brist på information om levnadsvanor och gällande regler i Sverige framkommer också i sammanställningen och det finns därmed ett behov av att höja kunskapen och bryta synsätt, vanor och mönster kring ANDT. Det visar sig att både kommuner, personal och framförallt flyktingar har brist på kunskap kring ANDT och en liberal inställning finns. På vissa asylboenden förekommer kollektiv bestraffning när enskilda bryter mot gällande bestämmelser avseende rökning.

Det finns risk för ökad kriminell verksamhet, då ANDT har koppling till kriminell verksamhet och handel med alkohol och droger. Kvinnor och män, flickor och pojkar som flytt från sina hemländer befinner sig i en utsatt situation och risken för att falla offer för befintliga kriminella verksamheter i Halland med omnejd som erbjuder alkohol, illegala droger och illegal tobak finns. Narkotikabruk och brottslighet förekommer enligt riskanalysen, både vid vissa asylboenden och vissa HVB-hem. Drogtester görs i skolor och på boenden, i de fall de visar positivt resultat är det viktigt att anmälningar görs för att individen skall kunna få hjälp. Polisen uppfattar att anmälningar inte görs i den utsträckning som de borde. Skillnaden mellan inkomna tips till polisen och underrättelsearbete i länet jämfört med gjorda anmälningar, indikerar ett mörkertal.

Det råder enighet om att tobaksbruket är väldigt stort hos både unga och vuxna. Det kan ifrågasättas om aktörer lever upp till tobakslagen, barnkonventionen och arbetsmiljölagen. Ansvarsfrågan är oklar. Både boende barn och vuxna samt personal utsätts för rök mot sin vilja. I vissa skolor i länet rapporteras det om problem med barn/unga som nyligen kommit till Sverige och som röker på skolorna vilket är förbjudet enligt lag. Det är stora hälsorisker i samband med utbredd tobaksbruk. I samband med det utbredda tobaksbruket vid asylboenden och HVB-hem finns även risk att den existerande illegala handeln ökar. Det finns kopplingar mellan försäljning av illegal tobak och kriminella grupper likväl med narkotika, människohandel och våld kopplat till dessa. Här ökar därför risken för flyktingar att rekryteras och utnyttjas till annan brottslighet.

5.1.2 Orsaks- och konsekvensanalys

I rapporterna har framkommit några gemensamma nämnare som påverkar användningen av ANDT:

- Stress, osäkerhet, frustation och negativa känslor ökar risken för bruk och missbruk av ANDT.
- Tristess, brist på sysselsättning och meningsfull fritid ses som en orsak till bruk/missbruk.
- Kulturella vanor och normer, en liberal syn, social acceptans och därmed reglers bristande legitimitet.
- Gruppträck generellt och påtryckningar där kriminella skapar grogrund för sin verksamhet.
- Kunskapsbrist om ANDT, regelverk och dess effekter. Upplevs på sina håll svårt att höja kunskapsnivån bland flyktingar då verktyg och metoder saknas. Detta kan i sin tur innebära att anmälningar till polisen inte sker i den utsträckning som det borde och rädsla för repressalier finns.
- Kollektiv bestraffning ger en felaktig bild av de svenska rättsnormerna.

Det framgår i den nationella ANDT-strategin att den utsatthet det kan innebära att komma ny till Sverige, i kombination med de upplevelser man kan ha bakom sig, kan innebära ökad risk att hamna i utsatta situationer som exempelvis människohandel, kriminalitet eller kontakt med alkohol och droger. Barn som kommit till Sverige utan sina föräldrar är utsatta och där har samhället ett extra stort ansvar för stöd och omsorg. Alkohol och narkotika kan som i övriga samhället, förstärka redan existerande konflikter samt skapa fler och nya konflikter som bidrar till hotfulla situationer och otrygghet bland boende och

personal. Narkotikahandel har nära koppling till annan typ av brottslighet. Flyktingar som grupp behöver mer information och ökad kunskap inom området som stärker flyktingen att stå emot och säga nej.

5.1.3 Åtgärder

Den nationella ANDT-strategin (se Regeringens skrivelse 2015/16:86) består av ett övergripande mål och sex delmål. Det övergripande målet är: ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk. Det finns en stor kunskap om kopplingen mellan våld, alkohol och droger samt att HBTQ personer i större utsträckning utgör en riskgrupp. ANDT finns som en orsak och/eller konsekvens i de flesta ”blombladen” i metoden som använts för riskanalysarbetet och bör synliggöras i många sammanhang.

Det av Länsstyrelsen ledda ANDT-nätverket som består av kommunerna, polisen, Region Halland och Högskolan, har kunskaper, metoder, statistik och aktuellt material. Detta kan med fördel användas i arbetet samtidigt som nätverket kan lyfta lokala/ regionala behov som Länsstyrelsen förmedlar till nationell nivå. Det regionala arbetet i riskanalysen bygger på lokala lägesbilderna, orsaksanalys och åtgärdsplaner. Nätverket kommer under 2016-2017 lyfta behov av insatser av information, utbildning och insatser vilket ger kommuner, polis och Region Halland möjlighet att utforma regionala insatser i samverkan.

Åtgärdsförslag för att förebygga användning av ANDT omfattar utbildnings- och informationsinsatser kring alkohol, narkotika, dopning och tobak. Det är viktigt att insatser med information målgruppsanpassas. Alla områden inom ANDT behöver ingå i informationen. Eftersom det råder enighet kring problematiken kring tobak, är det högst relevant att information ges till alla målgrupperna. Inom området ”Tobak” måste kunskap kring rökning, tobak, vattenpipa och e-cigarett, rökavvänjning, risker, lagar och regler ingå. Utbildningsinsatser behöver riktas till flyktingar men även till personal inom aktuella verksamheter, boenden, utbildning, fritid, sjukvård m.m. Det kan behövas utökad samordning och styrning av frågorna i kommunerna. Andra åtgärdsförslag som kommit upp är brandsäkerhetsarbete och brandskyddsövningar. Mer samverkan mellan boendepersonal, polis, kommun och sjukvården nämns också som ett behov. Åtgärdsförslag för att hantera stress, tristess och andra orsaker till bruk av ANDT lyfts under psykisk hälsa och sysselsättning.

Åtgärder tillsyn över tobakshandeln. Länsstyrelsen ser ett tydligt behov av rutiner och prioritering av tillsyn utifrån tobakslagen på boenden, skolor och rökfria miljöer. Länsstyrelsen kommer att som första åtgärd informera tillsynshandläggare om rapporten och utifrån lagstiftningen trycka på behovet av tillsyn. Migrationsverket och kommunerna skriver in och följer upp i sina avtal att kollektiv bestraffning inte får förekomma. Förslag på åtgärd är även att krav och kriterier i upphandling tydligt bidrar till förbättringar kring social hållbarhet och möjligheten att använda ”innovativ upphandling” för att nå framgång.

5.2 Jämställdhet/Mänskliga rättigheter/Barns rättigheter

5.2.1 Lägesbild

Inom ramen för mänskliga rättigheter lyfts främst HBTQ, jämställdhet och barnperspektivet i nulägesbilderna. Det handlar om att trygghet och säkerhet inte kan säkerställas för HBTQ-personer, flickor och kvinnor samt barn. Följande problemområden har identifierats i länet:

- Brister i demokrati

- Brister i mänskliga rättigheter
- Brister i mänskliga rättigheter för HBTQ-personer
- Bristande jämställdhet
- Brister i barnperspektivet

5.2.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Det finns risk för brister i hantering av flyktingsituationen utifrån ett demokratiskt perspektiv och det behöver förtydligas över hur dessa frågor hanteras. Det behöver förtydligas för alla inblandade aktörer hur arbetet med delaktighet och transparens kan utvecklas.

Frågor som handlar om jämställdhet, mänskliga rättigheter och barns rättigheter är stora, omfattande och är alla nämnders ansvar. Allas ansvar blir lätt ingens ansvar och generellt saknas en etablerad och tydlig ansvarsfördelning inom dessa områden inom kommunerna, förutom för arbetet med barn och ungas inflytande. Det råder också en utbredd brist på könsuppdelad statistik för att kunna följa upp jämställdhetsarbetet och det uppfattas som om att det är ojämn kvalitet mellan skolorna i arbetet med jämställdhet/MR/barns rättigheter.

Var asylboendena är belägna har stor betydelse för integrering. Det är betydligt lättare för flyktingar att integreras i samhället när asylboendena är belägna i samhällen. Asylboenden som är belägna långt utanför befintliga samhällen har oftast begränsad kommunikation. Konsekvenserna som kan uppstå är att det är svårt att ta sig till aktiviteter, man blir i större utsträckning isolerad och hänvisad till de andra på boendet och får kanske inte samma möjlighet att lära sig svenska och till integration i det svenska samhället.

Orsaker som identifieras i analysen är olikheter i kulturer, normer och värderingar, trångboddhet och tristess. Konsekvenserna som kan följa är konflikter, psykisk ohälsa, otrygghet, känsla av utanförskap, bristande självförtroende, förlust av identitet.

Konvertiterna ses som svikare av den egna tron, vilket kan ge konsekvenser i form av social exkludering, konflikter, kränkningar, våld och psykisk ohälsa. En standard i Migrationsverkets asylboenden är att två personer delar rum, de har också tillfälliga boenden där fler personer delar sovrum. Konflikter som pågår i hemlandet kan följa med till Sverige och in i boendesituationen här. Homo- och transfobi är ett exempel på sådant som också kan förekomma i boendet.

Otryggheten och osäkerheten kopplas främst ihop med den rådande bostadsbristen vars konsekvens blir trångboddhet. Orsaken är olikheter i kultur, syn på rättigheter, okunskap, religion och normer. Kan ge konsekvenser som kränkningar, hot och våld, psykisk ohälsa, identitetskonflikter och sociala problem (relationer/familj/vänner). Det är faktorer som lyfts även som problem för integration, utbildning och sysselsättning, trygghet och säkerhet samt våld i nära relationer. Kvinnor och barn utsätts för våld och hot om våld samt får bevittna våld, men av rädsla för repressalier samt bristande tillit till myndigheter eller att verksamheter inte vågar anmäla. Det råder även en enig misstanke om att mörkertalen är stora, vilket kan bland annat härledas till bristande insyn gällande eget boende.

Otryggheten att inte veta om man får stanna i Sverige hindrar ofta flickan/kvinnan att anmäla hot och våld av rädsla för vad som kommer att hända när/om hon blir utvisad till hemlandet. Orsakerna som har identifierats i analysen är främst kultur och traditioner som skiljer sig från de värderingar som uttrycks i den svenska lagstiftningen gällande jämställdhet. Det påverkar personalens förväntningar på kvinnor och män, vilket leder till att både flyktingar och personal har en ojämsälld syn på kvinnor och män. Konsekvenserna som kan följa är; sociala konflikter, kommunikationssvårigheter, rädsla och osäkerhet, ojämsällda relationer där kvinnor i större utsträckning riskerar att hamna i utanförskap samt att

konventioner och lagar inte efterföljs, vare sig av flyktingar eller personal vilket i förlängningen kan bidra till ökad ojämställdhet i samhället. Barnomsorg ses främst som kvinnans ansvar av deras partners, personal på flyktingboendet och andra tjänstepersoner. Män och kvinnor har inte samma förutsättningar att etablera sig i samhället. Det beror bland annat på att etableringsinsatserna inte alltid når de kvinnor som är hemma med barnen. De få insatser som görs, görs oftast för sent. Vidare är informationen om föräldraförsäkringen, hur den fungerar och om hur den kan planeras och läggas upp bristfällig vilket gör att kvinnor i större utsträckning än män faller ur etableringsprocessen.

Det finns en ökad risk för att barnperspektivet och barns rättigheter inte blir synliggjorda och tillgodosedda. Detta beror bland annat på olika syn på barnuppfostran hos flyktingar utifrån kultur, tradition och religion. Det kan få konsekvenser såsom förekomst av åga, barnåktenskap samt påverka barns möjlighet att komma till tals och bli lyssnad på. Det förekommer att segregering byggs in i verksamheten för ensamkommande barn och omfattar såväl skola som fritid och HVB- boende. Det anordnas oftare aktiviteter för de ensamkommande barnen specifikt, än tillsammans och integrerat med andra barn. Det har framkommit vissa uppgifter om internt våld, hot och sexualbrott mot barn av vuxna och mellan barn på flyktingboenden och HVB- hem samt våld och hot om våld mot personal.

Orsaken till våld och hot mot personal som arbetar på flyktingboenden eller HVB- hem kan bota i psykisk ohälsa, trångboddhet, lång väntan på uppehållstillstånd samt långa handläggningstider. Konsekvenserna kan bli oro hos personalen och de boende på HVB- hemmen, då boende och arbete på en brottsplats kan skapa otrygghet, avsaknad av tillit och en stigmatiserande miljö. Orsaker såsom okunskap, rädsla, politiska beslut, medial rapportering och negativ ryktesspridning bidrar till rasism och främlingsfientlighet. Det i sin tur får konsekvenser för de boende på HVB- hemmen i form av utanförskap, segregation, social oro, psykisk ohälsa och hat. Konsekvenserna av rasism och främlingsfientlighet riskerar också att konventioner och inte efterföljs.

Det förekommer hierarkiska miljöer på HVB- hem som har lett till att enskilda boende, som representerar en nationalitet som är i minoritet på HVB-hemmet, behandlats illa, inte fått äta innan de andra ätit, alltid måste stå i kön och annan ojämlik behandling. Orsakerna till detta kan vara många såsom ogenomtänkta placeringar av olika individer/grupper på ett och samma HVB- hem. I praktiken innebär det att olika nationaliteter, språk, religioner och kulturer på begränsade ytor under många gånger lång tid. Det kan skapa en ogynnsam gruppdynamik som främjar utanförskap, kränkande behandling och våld. Det i sin tur kan främja brist på tillit och psykisk ohälsa hos de som utsätts.

Det finns en oro för barn som vistas på flyktingboenden, som bevittnar våld och kan befinna sig i utsatta situationer. Det förekommer att barn inte får vara barn för att de måste agera föräldrar till sina föräldrar, till exempel tolka vid olika situationer. Orsakerna är bland annat att föräldrarna inte får tillgång till språkundervisning (SFI) under asylprocessen till skillnad från barnen som inte omfattas av skolplikt men har rätt till skolgång och bör börja senast en månad efter ankomst till Sverige eller så fort det är lämpligt med hänsyn till deras personliga förhållanden (Migrationsverket). Det får som konsekvens att föräldrarna hamnar i ett beroendeförhållande till barnen då barnen kan behöva agera föräldrar till föräldrarna. Vidare kan tolkbrist och ohälsa hos föräldrarna vara orsaken till att barnen får ett för stort ansvar. Barns rätt att uttrycka sina åsikter kan bli begränsade på grund av föräldrarnas kulturella och traditionella arv (artikel 12 Barnkonventionen) vilket kan resultera i att barnen slits mellan två olika världar. Det innebär att barn och ungdomar riskerar att leva i två olika världar (hemma sfär och det offentliga rummet) vilket i sin tur kan utveckla en dålig självkänsla.

Det saknas struktur och strategier för hantering av barn som försvinner och nyanlända barn och ungdomar som har sämre måluppfyllelse i skolan eller rent av hoppar av skolan. Under flyktingsituationen placerades flera hundra barn och ungdomar utanför anvisade kommuner vilket försvårar uppföljning. Ytterligande försvårande omständigheter är att ensamkommande barn och

ungdomar som är placerade hos släktingar på asylboenden är en osynlig och utsatt grupp. Åldersbestämningen är svår, ofta vill asylsökande vara så unga som möjligt för att lättare få asyl. Detta kan få som konsekvens att barnen på HVB-boendena, som är till för barn, får bo med vuxna vilket i sin tur innebär att det också kan bli en platsbrist för barn.

5.2.3 Åtgärder

Nulägesbilden lyfter brister i demokrati som ett problemområde som behöver utvecklas. Att vi måste skapa möjligheter för dialog, medskapande, innovation och utveckling för alla invånare oavsett kön, ålder, etnisk bakgrund, funktionalitet etc. För att närma oss detta behöver vi se över befintliga metoder för dialog och medskapande där politiken har en viktig roll. Vi behöver undersöka möjligheten att föra sokratiska samtal i ledningsgrupper samt tillhandahålla utbildningsinsatser i SKL:s delaktighetstrappa som bygger på Arnsteins modell och som har fått stor spridning.

De övergripande bristerna gällande mänskliga rättigheter är att det är allas och ingens ansvar. Ett rättighetsarbete är ett ständigt förändringsarbete därför är det av vikt att dialogen om rättigheter och skyldigheter säkerställs genom att det integreras i befintliga styr- och ledningssystem på alla nivåer. Likaså behöver kunskapen om frågan säkerställas hos alla de som har ett uppdrag att tillhandahålla rättigheter såsom; rätten till bostad, rätten till sysselsättning, rätten till vård, rätten till utbildning, rätten till trygghet och säkerhet etc. Men även till alla invånare, så att de känner till sina rättigheter och skyldigheter. Myndigheter och kommunala verksamheter är ansvarsbärare i frågan medan invånarna är rättighetsinnehavare.

Det är av vikt att kunskap om rättigheter och skyldigheter samt lagar och regler i Sverige inkluderas tidigt i insatser riktade till flyktingar. I dagsläget är denna information av varierande kvalitet och tillhandahålls långt efter att man har anlänt till Sverige. Kunskapsinsatserna bör vara mångfasetterade och inkludera informationskampanjer, workshops och studiecirkel samt vara tillgängliga språkmässigt. Polisen är en viktig aktör i dessa kunskapsinsatser och att de möjliggör direkt dialog där utrymme för frågor och samtal finns.

För att skapa trygga miljöer och förebygga och motverka hot och våld samt motsättningar och hierarkiska miljöer på HVB-hem och flyktingboenden behövs informations- och kunskapsinsatser för personalen på boenden. Likaså behövs det skapas samsyn och tydliga rutiner för hantering av dessa problembilder. Rätten till sysselsättning och till service på lika villkor hindras av diskriminering på arbetsmarknaden för flyktingar och flyktingboendenas placering geografiskt. Diskriminering på arbetsmarknaden är en fråga som behöver lyftas i den regionala strategiska integrationsgruppen. Frågan kräver kunskapsinsatser och dialoger med personalchefer kring rekryteringsmetoder. Vidare är det pågående samarbetet med näringslivet av vikt samt fortsatt fokus på inkluderande arbetsgivare. Arbetet behöver även tydliga målsättningar. För att komma åt den ojämlika servicen behöver vi se över flyktingboendenas placering, utbudet av aktiviteter samt kommunikationsmöjligheterna.

HBTQ-personers trygghet och säkerhet kan i dagsläget inte säkerställas. Homo- och transfobi kan följa med till Sverige från hemlandet och in i boendesituationen. Kunskap och information kring frågan är viktig i arbetet för allas rätt till tryggt och säkert boende och en förutsättning för att rätt insatser sätts in i rätt tid. Möjligheten att flytta till annat/eget boende bör finnas som alternativ. Konvertiter är en annan särskilt utsatt grupp som har uppmärksammats i analysen och vars trygghet och säkerhet behöver säkerställas.

Flickors och kvinnors utsatthet var ett framträdande problemområde i nulägesbilden. Att det finns brister i trygghet och säkerhet, inflytande och etablering på lika villkor. Åtgärdsplanerna lyfter att flickor och kvinnor utsätts för hot och våld men åtgärder lyfts främst under området våld i nära relationer. Vi måste

dock se till att säkerställa trygghet och säkerhet, fritt från hot och våld, för flickor och kvinnor även utanför relationskontexten. Det är en särskilt utsatt grupp som behöver extra skydd. Flickors och kvinnors möjligheter till inflytande och etablering på lika villkor kräver informations- och utbildningsinsatser som riktar sig till både flyktingar och personal oavsett kön samt andra aktörer som direkt eller indirekt har inflytande på dessa områden. Integration Halland har startat ett sidoprojekt, Förälder i Sverige, som vänder sig till hela familjen med informationsinsatser som knyter frågor som rör familjen till arbetsmarknadsfrågor. Etableringsinsatserna måste ytterligare integreras i ett jämställdhetsperspektiv för att säkerställa att de kommer kvinnor som män till del på lika villkor. Det finns starka normer kopplade till kön och etnisk bakgrund som påverkar hur flyktingar bemöts i etableringsprocessen beroende på kön och etnisk bakgrund. Med hjälp av informations- och utbildningsinsatser tillsammans med ett tydligt jämställdhetsperspektiv i planeringen och uppföljningen av etableringsprocessen kan vi bryta dessa könsmonster.

Brister i barnperspektivet omfattar artikel 2, 3, 6 och 12 i Barnkonventionen. Okunskap kring rättigheter och skyldigheter lyfts som främsta orsaker och informations- och kunskapsinsatser som huvudsakliga åtgärder tillsammans med kartläggningar av förhållanden där barnen inkluderas i insatsen.

5.3 Våld i nära relationer

5.3.1 Lägesbild

Inom området våld i nära relationer har följande problemområden identifierats i länet:

- Våld i nära relationer
- Kunskapsbrist om värdegrund och lagstiftning (hos personal på boenden, tolkar och nyanlända)
- Hedersrelaterat våld och förtryck
- Allt våld anmäls inte
- Barnmisshandel och orosanmälningar gällande barn
- Prostitution

Av materialet framkommer att våld i nära relationer förekommer och att kunskapsbrister gällande arbetet att motverka detta finns hos personal, tolkar och nyanlända. Detta innefattar även hedersrelaterat våld och förtryck. Uppgifter har inkommit om att barn utsatts för misshandel och att detta lett till att orosanmälningar till kommunens socialtjänst har gjorts. I några fall har uppgifter om förekomst av prostitution inkommit.

5.3.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Våld i nära relationer har många orsaker, men de som nämns i analyserna är framförallt bristande kunskap om mäns och kvinnors roller, lagstiftning, rättigheter och skyldigheter, avsaknad av social kontroll och goda förebilder samt uppväxtvillkor, normer, värderingar, kultur och tradition. Hierarkiska miljöer på boenden och trångboddhet kan också leda till att problematiken ökar. Hedersrelaterat våld har liknande orsaker men där tillkommer även gruppträck och religion. Konsekvenserna av våld är psykisk ohälsa, hot och våld, förtryck, kränkningar, social problem och integrationsproblem.

Kunskapsbrist om värdegrund och lagstiftning (hos personal på boenden, tolkar och flyktingar) kan leda till att våld tillåts fortsätta och att allt våld inte anmäls. Kommunikationssvårigheter, okunskap om hur man ska agera om man blir vittne eller hör talas om våld och otydligt ansvar försvårar hanteringen.

Det finns risk för prostitution på asylboenden på grund av fattigdom och tvång. Prostitution kan leda till psykisk och fysisk ohälsa, våld, kriminalitet, utanförskap, svårigheter med integration och påverkan på eventuella barn i närheten.

Ett annat problem är att inte hela problembilden är känd.. Många asylsökande väljer eget boende vilket innebär större isolering och mindre insyn. Det har inte samlats in tillräckligt med information från människor i den utsatta situationen. Det verkar som att det finns ett otydligt ansvar i vem som gör en sådan kartläggning och ge drabbade stöd. Konsekvensen av att frågan om våld i nära relationer inte följs upp är att kunskap saknas om behovet, drabbade personer får inte stöd och det kan också saknas kunskap om vad som är rätt stöd. I värsta fall leder detta till att tilliten för myndigheter och samhället försvinner.

Orsaker och konsekvenser kring barnmisshandel och orosanmälningar gällande barn har inte framkommit i analyserna.

5.3.3 Åtgärder

För att förebygga våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution behövs utbildning och information på temat rättigheter och skyldigheter, vilket beskrivs mer under bristande jämställdhet. Målgruppen är personalgrupper i länet som arbetar med nyanlända inom boende, socialtjänst osv. Där behöver det ingå en uppmaning att anmäla brotten. Stödåtgärder som skapar sociala sammanhang för kvinnor behövs också. För att hantera en del av orsakerna till våld behövs fler meningsfulla aktiviteter och utbildningssatsningar för asylsökande och nyanlända, snabbare handläggningstider gällande asylansökningar, ökad tillgång till bostäder och aktiviteter i vardagen för barnen, t ex förskoleverksamhet.

5.4 Integration

5.4.1 Lägesbild

Inom integration har följande problemområden identifierats i länet:

- Brister i flyktingars boendesituation
- Långa väntetider
- Brister i kollektivtrafiken
- Bristande inkludering
- Brister i arbetet med värdegrundsfrågor

Svårigheter för flyktingar att hitta en bostad, framförallt lägenheter av mindre storlek är ett framträdande problem. Möjligheterna att nå ut till den enskilde individen påverkas om boendet är ett s.k. eget boende eller anläggningsboende.

Långa väntetider, både i början av asylprocessen som senare under etableringsprocessen (t.ex. barnomsorg, validering av utbildning, praktikplatser, arbete, bostad) har av arbetsgruppen identifierats som en risk.

Det finns även utvecklingsbehov när det gäller bristande inkludering av majoritetssamhället, avsaknad av mötesplatser, bristande kollektivtrafik och informationsbrist kopplade till brister i arbetet med

värdegrundsfrågor samt frågor kopplade till sysselsättning såsom hinder i tillträdet till arbetsmarknaden för flyktingar och att dess kompetens inte tas tillvara i tillräcklig omfattning.

5.4.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Bostadsbristens orsaker lyfts upp i Länsstyrelsens rapport *Bostadsmarknaden 2016*. Samtliga kommuner bedömer i år att det råder brist på bostäder för flyktingar. Framförallt beror orsaken på ett underskott av hyresrätter. Halmstad, Laholm och Kungsbacka lyfter fram att hyresvärdarna ställer höga krav när det gäller inkomst eller anställning.³ I orsaksanalyserna framgår även att det är liten omsättning på lägenheter, kommunerna äger för lite mark och det byggs för lite och för långsamt.

Svårigheter i att hitta en bostad försenar den enskilda individens etableringsprocess betydligt. Dåliga förutsättningar för att hitta en ledig bostad, framförallt lägenhet av mindre storlek, ökar risken för bulvanadresser och att en svart bostadsmarknad börjar växa fram i kommunerna. Bostadsbristen kan leda till trångboddhet, psykisk ohälsa och otrygghet. Arbetsgruppen påtalar risken med att som en åtgärd till bostadsbristen bygga nya bostäder i specifika områden då dessa områden riskerar att utvecklas till segregerade områden. Etableringen påverkas också om nyanlända placeras avsides utan tillgång till kollektivtrafik. Flyktingar som bor i eget boende, till exempel hos släktingar och vänner bedöms som svårare att nå ut till jämfört med sökande som bor på ett anläggningsboende. En permanent bostad ses som en förutsättning för en kvalitativ etablering, flyktingar med tillfälliga bostäder bedöms med anledning av osäkerheten i bostadsfrågan ha sämre förutsättningar att känna delaktighet och få inflytande i samhället. Vidare påtalas också risken med att nuvarande system med självbostättning och det egna ansvaret vid anknytning skapar risker för trångboddhet och brister i boendemiljön.

Att inte komma in i utbildningssystemet i tid i form av till exempel SFI skapar på lång sikt sämre förutsättningar för individens etablering i samhället. Under asylprocessen får vuxna ingen tillgång till språkundervisning på SFI till skillnad på barnen som hamnar i svensk skola när de anländer. Detta innebär att barn snabbare finner sin plast i det nya landet medan föräldrarna kanske står kvar med en fot i det gamla landet. Detta kan åstadkomma kulturkrockar i en familj. Ofta ges kvinnorna sämre möjlighet till språkundervisning då de i större utsträckning sköter hem och barn. Många kan inte komma in i det svenska utbildningssystemet på grund av lång handläggningstid på Migrationsverket, t.ex. när en person har fått uppehållstillstånd men har inte längre möjlighet att läsa på gymnasiet på grund av åldern.

Långa köer till förskola och skola är ett problem som har orsakats av den snabba och oförutsedda ökningen av barn/elever. Konsekvenserna för barnen blir brist på rutiner, sämre kunskaper än jämnåriga och risk för ökat utanförskap. För föräldrar innebär det att de inte kan delta i etableringsinsatser. Mer om detta beskrivs under rubriken sysselsättning.

Grunder till integration är utbildning, sysselsättning och bostad. Det lyfts även att integrationsprocessen inte heller kommer igång förrän flyktingarna flyttar från asylboendena och kommer till kommunerna. Ytterligare svårigheter kan vara att flyktingar isoleras bland andra flyktingar då de lägenheter som kommunen kan få tag på ofta ligger inom samma område. Andra orsaker som nämns är att flyktingar saknar information om hur det svenska samhället fungerar och att övriga samhället inte tar tillräckligt ansvar för att bidra till integrationen.

Saknaden av fysiska mötesplatser har identifierats som en risk för en bristande inkludering samt att majoritetssamhället visar låg acceptans för flyktingarna. Brister i budskapet om att målgruppen är en

3

<http://www.lansstyrelsen.se/Halland/SiteCollectionDocuments/Sv/publikationer/Rapporter/2016/Bostadsmarknaden%202016.pdf>

nödvändig resurs för att kunna möta samhällets framtida och nuvarande behov skapar likaså grund för en bristande inkludering i samhället.

Informationsbrist nämns i olika sammanhang, likaså i integrationsarbetet. Bland annat ser arbetsgruppen en utmaning i saknaden av insatser som skapar möjligheter att hantera kulturella skillnader och värdegrundsfrågor på ett strukturerat och kontinuerligt sätt. Brist på struktur i informationsinsatser genererar att frågor kopplade till rättigheter och skyldigheter inte lyfts jämnt. Brist på information om det fria skolvalet innebär att familjer inte har samma information och förutsättningar att välja skola, vilket i sin tur kan generera segregation och risk för ökat utanförskap.

Arbetslöshet och svårigheter i tillträde till arbetsmarknaden för flyktingar innebär att deras kompetens blir inaktuell, drivkraft ersätts med passivitet och viktiga resurser förblir outnyttjade. Det finns heller ingen bra matchningsfunktion mellan jobbsökande och arbetsgivare. Snabba boendeförändringar gör det svårt för exempelvis kommunala verksamheter att rikta insatser till denna målgrupp.

Bristande kollektivtrafik lyfts upp som ett problem både i rapporterna och under arbetsgruppens möten. Orsaker är bland annat svårighet att samverka över regionerna och svårt att få till kortsiktiga lösningar – då detta är en kostnadsfråga samt krångliga regler för att beställa kollektivtrafik. Detta innebär svårigheter att ta sig till de insatser som finns. Problemet är större i mindre samhällen och det blir ojämna förutsättningar beroende på var personerna blir placerade.

5.4.3 Åtgärder

Åtgärdsförslag som nämns för att främja integration är i stor utsträckning kopplade till frågor som rör flyktingars etablering på bostadsmarknaden. För att täcka behovet av bostäder nämns som förslag att i större utsträckning bygga nya bostäder och att i planeringen av nybyggen inte enbart utgå ifrån tätorter, att även titta på andra områden än de centrala. Som en del i detta föreslås utökad och subventionerad kollektivtrafik. För att motverka uppkomsten av dåliga boendeformer i befintliga boenden runt om i länet nämns behovet av effektivare samverkan i frågan. Att i större utsträckning ta hänsyn till riskanalyser som polis och kommunerna gör samt genomföra en kartläggning vad gäller risker kopplade till uppkomsten av en svart bostadsmarknad. Vidare föreslås att kommunala bostadsbolag i större utsträckning ska involveras i arbetet med att motverka dåliga boendeformer, genom att exempelvis ta fram policys för hur många personer som får bo i en lägenhet.

Andra integrationsfrämjande åtgärder som nämns är behovet att erbjuda praktikplatser till flyktingar med tillfälligt som permanent uppehållstillstånd. Att etableringsprocessen består av meningsfulla aktiviteter och att i större utsträckning erbjuda anpassad undervisning med variation. Aktörer som BVC kan involveras i mammagrupper i SFI. I syfte att nå en större del flyktingar föreslås som åtgärd att även flyktingar som befinner sig i asylprocessen ska ingå inom ramen för lokala överenskommelser.

Pågående åtgärder som beskrivits är samverkan med det civila samhället. Integrationsansvariga och integrationsvärdar har rekryterats som en del i det integrationsfrämjande arbetet. I övrigt nämns pågående dialoger och samverkan med kommunala bostadsbolag som kommunens verksamheter i dess helhet.

5.5 Psykisk/fysisk hälsa

5.5.1 Lägesbild

Inom psykisk och fysisk hälsa framträder följande problemområden i länet:

- Oro, ångest och depression
- Självskadebeteende
- PTSD (Posttraumatisk stressyndrom)
- Fysisk funktionsnedsättning
- Hörselproblematik
- Brister i tandhälsa
- Sjukdomsbilder med smitta
- Belastning på kvinnohälsovården

Det framkommer att det förekommer psykisk och fysisk ohälsa inom målgruppen. Insatser via barnpsykiatri och bedömningar gällande tvångsvård (LPT) avseende unga på HVB har förekommit.

Läget i hälso- och sjukvården är relativt konstant. Kvinnohälsovårdens situation har stabiliserats, men mottagningarna i Halmstad, Hylte och Falkenberg är fortfarande påverkade. Ensamkommande barn med hörselproblematik uppges vara en utmaning för hörselvården, och viss påverkan ses nu inom habiliteringen kopplat till utredning av vuxna asylsökande. Hallands sjukhus har en måttlig påverkan på Barn- och ungdomskliniken och ett fortsatt ansträngt läge på Kvinnokliniken. Belastningen på Infektionskliniken kvarstår. Närsjukvården, Kultur och skola och Regionservice rapporterar ingen påverkan.⁴

I åtgärdsplanerna framkommer att bristande samordning är ett problem som berör psykisk och fysisk hälsa. Det handlar om brister i lägesbild, samordning av hälsosamtal med de asylsökande och fördröjda åtgärder som innebär att människors hälsa förvärras.

5.5.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Standard på boendena och väntetider till hälsoundersökningar kan vara bidragande orsaker till att hälsan försämras. Även traumatiska upplevelser under flykten, tidigare händelser i livet, psykisk press under väntan i asylprocessen, brist på sysselsättning samt oro för konsekvenserna av de nya asylreglerna och svårigheter för familjeåterförening nämns som orsaker till försämrade psykisk och fysisk hälsa.

Psykisk ohälsa orsakas av separationer från familj och närstående, traumatiska upplevelser från hemlandet/flykten till Sverige, asylprocessen, trångboddhet, brist på sysselsättning. Leder till ytterligare psykisk ohälsa, svårigheter med integration, ökat utanförskap, fysisk ohälsa. Fysisk ohälsa orsakas av trauman och skador från hemlandet, dåliga förhållanden (hygien, sjukdomar, trygghet) i hemlandet och under flykten hit. Leder till psykisk ohälsa, ytterligare fysiska problem, svårigheter med integration och försörjning, ökat utanförskap.

5.5.3 Åtgärder

För att hantera bristande samordning föreslås en bättre insamling av statistik och uppföljning av åtgärder och att arbetet kring hälsosamtalen förbättras (dialog med vårdcentraler, journalhantering m.m.). Bristande samordning inom asylprocessen uppges också leda till sämre hälsa hos den asylsökande.

Det konstateras att kommunen inte kan påverka vården men en snabb integration bidrar till bättre hälsa. Hälsan hos de asylsökande skulle förbättras av ökad sysselsättning, förkortad asylprocess och bättre standard på boenden. En viktig åtgärd för psykisk ohälsa bland de som upplevt krig är traumabehandling och samtalsstöd. Psykisk ohälsa bör anses ingå i akutsjukvården och erbjudas även under asylprocessen för att förebygga större problem senare, när personen fått uppehållstillstånd.

5.6 Kommunikation

5.6.1 Lägesbild

Inom kommunikation framträder följande problemområden i länet:

- Svårighet att nå fram med budskap
- Ryktesspridning
- Behov av tolkar

Riskerna inom kommunikation handlar framförallt om kommunikationssvårigheter. Aktörerna upplever problem med språkförbistring, vi talar ett annat språk (och använder ord och uttryck väldigt olika). Att hitta rätt kommunikationskanal för att nå de olika målgrupperna upplevs också som en utmaning. Svårigheten att nå fram med budskap gäller såväl internt som externt.

Arbetsgruppen har även identifierat ryktesspridning som ett område inom kommunikation som aktörerna lyfter fram som ett bekymmer. Främst handlar det om ryktesspridning via sociala medier. Hårdare mediebevakning och ett stort kommunikationsbehov, både till interna och externa målgrupper, har ökat trycket på verksamheten.

5.6.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Ett identifierat problem var att nyanlända inte får den information som de behöver. Det kan handla om att viktiga budskap och information fastnar på vägen mellan avsändare och mottagare. Bristar i kommunikation påverkas av bristande språkkunskap, olika sätt att kommunicera beroende på kultur och normer vilket gör att det är svårt att hitta rätt kommunikationskanal för att nå de olika målgrupperna, svårt att veta vad som behöver kommuniceras. Bristande tillgång till internet och nedprioriteringar av kommunikationsarbetet orsakas av resursbrist. Det kan saknas personal eller så har personalen inte kompetens för att översätta samtal eller dokument. Ibland förlitar man sig på mottagarens landsmän som tolkar vilket gör att man inte kan säkerställa att rätt information går fram.

Det finns brist på tolkar, vilket leder till bland annat till långa väntetider för viktiga samtal. Det framgår även att nyanlända behöver få individuell hjälp vid fysiska möten, men resurser saknas. Konsekvenser av bristerna är missförstånd, nyanlända får inte den information de behöver och i längden kan det försvåra integration och skapar konflikter och frustration.

När ett budskap genom ryktesspridning passerar flera mellanhänder förekommer det att budskapet färgas och förvrängas. Det budskap som slutligen når mottagaren riskerar att vara helt felaktigt eller otydligt vilket kan skada tilliten till myndigheter.

5.6.3 Åtgärder

Åtgärdsförslag för att nå fram med rätt budskap till asylsökanden och nyanlända är bland annat att göra en målgruppsanalys, utveckla information på kommunernas webbplatser och kontaktcenter, men även hitta andra sätt för att nå ut med information. Exempelvis via uppsökande verksamhet eller fysiska möten med möjlighet till dialog och stöd. Det behövs ökade personella resurser i form av t.ex. kommunikatörer, integrationsvärdar, studiehandledare, tolkar och SFI-lärare. I vissa fall behöver dessa kunna fler språk än svenska. Dessa skulle kunna ingå i en pool av jourtolkar i länet.

Åtgärdsförslag för att förhindra ryktesspridning är bland annat att utveckla informationen till samhället i stort genom kommunernas egna kanaler. Det kan handla om redaktionellt aktuellt innehåll eller sidor med information kring vilka insatser enskilda eller föreningar kan göra. Kunskapsuppbyggnad för boende, personal och allmänheten omfattas i ett tvärasektoriellt regionalt åtgärdsförslag. I samband med de ökade flyktingströmmarna hösten 2015 etablerades veckovisa samverkansmöten mellan länets kommunikatörer. Numera genomförs månadsvisa avstämningar med fokus på kommunikation kring integrationsfrågor och etableringen av nyanlända. I våras tog Länsstyrelsen, i samverkan med länets kommuner, Region Halland samt Migrationsverket, fram en kommunikationsplattform för integrationsarbetet i Halland. Plattformen togs fram på initiativ av Strategisk grupp integration i Halland. Utifrån plattformen har många av aktörerna i länet skapat en egen anpassad kommunikationsplan med fokus på flyktingmottagande och integration. I juni anordnade Länsstyrelsen även ett seminarium om risker i sociala medier, som belystes utifrån den senaste forskningen på området. Deltagarna diskuterade bland annat rutiner och frågor som kan vara känsliga och få negativ spridning i sociala medier.

5.7 Trygghet/säkerhet

5.7.1 Lägesbild

Inom trygghet och säkerhet framträder följande problemområden i länet:

- Oro på asylboenden och HVB-hem
- Yttre hot mot asylboende och HVB-hem
- Rekrytering till organiserad brottslighet
- Risk för våldsbejakande extremism

Oro på asylboenden och HVB-hem omfattar oro och konflikter, brister i brandskyddet, skadegörelse, sexuella ofredanden och brister i personella resurser. Det förekommer oro och konflikter vid asylboenden och HVB-hem. I första hand rör det sig om hot eller misshandel mellan de boende, men även hot mot personal förekommer. Polisen har fått in ett antal polisanmälningar på HVB-hem där ensamkommande flyktingbarn misshandlat och/eller hotat andra ensamkommande flyktingbarn. Ett fåtal anmälningar gäller asylsökande som orsakat skadegörelse av varierande omfattning på boendena och ett fåtal gäller om sexuella ofredanden.

Det förekommer brister i brandskyddet och det systematiska brandskyddsarbetet på boenden. Respekten för brandskyddet saknas trots att utbildningar genomförs. Brandlarm sätts ur funktion alternativt utlöses som falsklarm. Utlösta falsklarm är inte enbart ett problem på boenden utan förekommer även på skolor.

Det framkommer att de personella resurserna vid asylboenden och HVB-hem är otillräckliga för att boendet har brist på personal och rutiner eller att personal saknar erfarenhet och utbildning. I

lägesbilderna har inte framkommit vilka boenden som berörs, men det sammanfattande intrycket är att alla boenden är inte drabbade av nämnda problem. Polisens statistik visar att andelen brottsanmälningar kopplade till flyktingsituationen är väldigt låg jämfört med det totala antalet anmälningar. Vad gäller utredningar som berör asylsökanden så kan dessa vara mer tidskrävande på grund av språkförbistring, kunskapsbrist om rättigheter och skyldigheter och det svenska rättssystemet samt rädsla för konsekvenser m.m.

Webstorm händelserapporter R291 2016-01-26 -- 2016-09-19 per kommun							
Händelse	Kungsbacka	Varberg	Falkenberg	Halmstad	Hylte	Laholm	Summa
Misshandel	4	10	16	15	4	3	52
Bråk	6	6	7	2	1	2	24
Kontroll fordon/person	1	6	5	1	2	3	18
Olaga hot	3		8	4		1	16
Brand			10	1		2	13
Skadegörelse	4		2	1	1	1	9
Psykiskt sjuk	1		4				5
Larm överfall	3	2					5
Självordsförsök	1	1		1		1	4
Utlänningslagen	1	1	1	1			4
Försvunnen	1	1	2				4
Trafikolycka	1			2			3
Sjukdomsfall				2			2
Ofredande/förargelse				2			2
Narkotikabrott		1		1			2
Handräckning	1					1	2
Efterlyst				1			1
Sedlighetsbrott			1				1
Fylleri			1				1
Person omhändertagen			1				1
Rån			1				1
Dödsfall drunkning						1	1
Utredningsarbete	1						1
Larm övrigt	1						1
Våld hot mot tjänsteman	1						1
Summa	30	28	59	34	8	15	174

Polisens statistik över händelserapporter (HR) i Hallands län från 26 januari till 19 september 2016.

Det är viktigt att beakta att statistiken sannolikt innehåller flera olika felkällor och mörkertal. Det finns utrymme för tolkningar, till exempel så bör siffrorna sättas i relation till antalet asylsökanden som varje kommun har tagit emot. Exempelvis har Falkenberg (ca 43 000 invånare) tagit emot dubbelt så många asylsökanden som Varberg (ca 61 000 invånare).

Yttre hot mot asylboende och HVB-hem omfattar låg acceptans hos etablerade invånare på vissa orter, risk för hot och våld mot politiker och tjänstemän, skadegörelse mot boenden och ryktesspridning.

Generellt upplevs det yttre hotet som lägre än det inre (dvs. oroligheter på boenden). Det förekommer i varierande omfattning att lokalinvånare har en låg acceptansnivå för etablering av nya asylboenden och de asylsökande, vilket framförallt ges uttryck i media och sociala medier. Av en kommun framkommer att det finns även risk för hot och våld mot politiker samt ansvariga tjänstemän i samband med att beslut tas eller frågor debatteras.

Det har förekommit missnöjesyttringar som har gått så lång som mordbrand mot planerade boenden och skadegörelse mot boenden som är i drift. I samband med brott finns risk för ryktesspridning på sociala medier och i andra sammanhang.

Rekrytering till organiserad brottslighet förekommer framförallt när det gäller ensamkommande barn. Risken ökar då ensamkommande flyktingbarn lämnar HVB-hem och är borta flera dygn utan att meddela till boendet var de är. Detta försvårar också pågående utredningar och aktörernas möjlighet att ingripa.

Risk för våldsbejakande extremism i och med att rekrytering till våldsbejakande extremism misstänkts förekomma, men det är svårt att bevisa och lagföra. Extrema organisationer genomför organiserade aktiviteter och värvning som motarbetar integration i länet.

5.7.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Orsak till våld och hot mot personal som arbetar på och/eller mellan boende på asylboende och HVB-hem kan bota i psykisk ohälsa, trångboddhet, oviss väntan på uppehållstillstånd samt långa handläggningstider. Konsekvenserna kan bli otrygghet och oro för personalen och de boende.

Brister i brandskyddet beror i vissa fall på brister det systematiska brandskyddsarbetet på boenden och/eller respekten för brandskyddet, till exempel sker tobaksrökning inomhus. I värsta fall orsakas en brand med skador på egendom och dödsfall som konsekvens. Det finns en risk för mörkertal, dels då det finns en ovilja att anmäla och dels när anmälningar dras tillbaka, ibland efter påtryckningar eller rädsla för vad som kan hända vid eventuellt återvändande till hemlandet. Ryktesspridning kan grunda sig i felinformation, ovilja eller rädsla för förändringar. Informationen sprids snabbt via media och sociala medier och vissa rykten kan bli förödande för de nyanlända. Det kan även skapa en ökad splittring i samhället mellan olika grupper och leda till generell oro, otrygghet och rädsla.

Våldsbejakande extremism orsakas av upplevelse av utanförskap, polarisering, radikalisering, brist på sammanhang och tillit. Närheten till Göteborg gör att det finns risk för de unga att hamna i dåliga miljöer, däribland våldsbejakande miljö. Risk för att det leder till ökat utanförskap, ökad polarisering, skadegörelse, våld, terror, psykisk och fysiska ohälsa och social problematik, ökad etablering i kriminella gäng och ökad risk för terrordåd eller annat våld i samhället.

Arbetsgruppen bedömer att aktörer med ansvar för krisberedskapen inte är belastade i sådan utsträckning att de nationella målen för samhällets säkerhet inte skulle kunna uppnås. Det förekommer dock påverkan på vissa samhällsviktiga verksamheter sedan den ökade mottagningen av asylsökanden, till exempel hög arbetsbelastning och svårigheter att rekrytera kompetent personal.

I nuläget förekommer ingen social oro. Detta kan dock vara en risk om det sker en eskalering av konflikter mellan olika grupper, incidenter med bråk och ökad upplevelse av utanförskap och orättvisa, frustration och tristess. Konsekvenserna av social oro kan vara skadegörelse, våld, ökat utanförskap, stigmatisering, rasism, psykisk och fysisk ohälsa samt kriminalitet.

5.7.3 Åtgärder

Åtgärdsförslag för att förebygga oro, skadegörelse, sexuella ofredanden, hot och våld är att öka bemanningen på asylboenden och HVB-hem och att polisen blir mer synlig på boendena. Det framgår att det finns behov av kompetensutveckling bland personal på boendena inom säkerhet, brandskydd, konflikthantering (t.ex. ”Boråsmodellen”), hot och våld, värdegrundsarbete samt i att upptäcka tecken på radikaliserings.

Flera av problemen kopplade till oro på boendena kan lösas genom åtgärder som rör asylhandläggningen, hälso- och sjukvården samt sysselsättning. Det är viktigt att fortsatt göra riskbedömningar i samverkan inför öppning av nya asylboenden, vilket är aktuellt för Spenshult. Det finns även behov av att utveckla incidentrapportering och öka anmälningsbenägenheten bland personal och boende när brott inträffar.

För att förebygga rekrytering till organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism behöver alla ges lika förutsättningar till arbete, bostad och utbildning. Det krävs också aktivt arbete bland olika målgrupper och bostadsområden. Information behöver delas med skolor och föreningar. Ett förslag är att bilda arbetsgrupper med kommun och polisen för uppföljning av konkreta fall.

De yttre hoten mot asylboenden och HVB-hem kan förebyggas genom information till allmänheten för att motverka oro och ryktesspridning. Generella åtgärder mot främlingsfientlighet och rasism behövs.

Kunskapsuppbyggnad för boende, personal och allmänheten omfattas i ett tvärsektorielt regionalt åtgärdsförslag.

På nationell nivå har Migrationsverket och Polismyndigheten kommit överens om en gemensam åtgärdsplan för att öka tryggheten i asylboenden. Överenskommelsen tydliggör ansvarsförhållanden och innebär ett ökat samarbete mellan myndigheterna.⁵

5.8 Sysselsättning

5.8.1 Lägesbild

Inom sysselsättning framträder följande problemområden i länet:

- Långa väntetider
- Sämre förutsättningar för kvinnor till sysselsättning
- Arbetslöshet/få etablerar sig på arbetsmarknaden under etableringsfasen
- Bristande samordning kring etableringsfrämjande insatser

5.8.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Inom både asyl- och etableringsprocessen finns flera områden som har långa väntetider. Det handlar till exempel om väntan på asylbeslut, valideringsbeslut, bostad, språkundervisning, förskoleplats och

⁵ <http://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Nyhetsarkiv/Nyhetsarkiv-2016/2016-09-26-Gemensam-atgardsplan-med-Polisen-for-okad-trygghet-pa-asylboenden.html>

praktikplats. Långa väntetider leder på flera sätt till svårigheter för individen: utanförskap, passivitet och psykisk ohälsa och för organisationerna innebär det hög belastning för personal som hanterar flyktingar. Långa väntetider inom förskolan pga. resursbrist (personalbrist, rekrytering av lågutbildad personal, effektivisering av administration) ger och hindrar i vissa fall föräldrars deltagande i etableringsinsatser.

Kvinnor riskerar p.g.a. föräldraledighet att antingen gå miste om eller med fördröjning ta del av etableringsinsatser och bedöms på så sätt få sämre förutsättningar till sysselsättning. Det är få som etablerar sig på arbetsmarknaden under etableringsfasen. Arbetslöshet och brister i sysselsättning orsakas bland annat av bristande språkkunskaper, brist på praktikplatser och diskriminering på arbetsmarknaden. Flyktingar som inte kan kommunicera på svenska riskerar att isolera sig och kommer därmed inte in i samhällsgemenskapen. Arbetsgruppen har vidare identifierat passivitet och psykisk ohälsa som en risk av brist på sysselsättning på asylboendena liksom långa handläggningstider som fördröjer olika etableringsinsatser. Flyktingar kommer därmed inte in i utbildningssystemet i rätt tid.

Arbetsgruppen påtalar vidare vikten av att tillgång till praktikplatser och risken för svårigheten i anskaffningen av fler platser framöver. Brister och avsaknad av validering av olika slag identifieras som en utmaning som ytterligare förlänger etableringstiden. Flyktingar med låg utbildningsnivå riskerar att få svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Brist på tillgång till kortare utbildningar försvårar möjligheterna att komplettera en yrkesexamen.

Bristen på samordning av etableringsinsatserna i fråga internt som externt är en faktor som riskerar att försvåra individens väg till ett arbete. Detta kan bero på att förändringar i verksamheterna har skett snabbt och det är svårt att få ut information till alla berörda. Det finns risk för dubbelarbete och att felaktig information sprids både inom en organisation och till berörda mottagare av insatserna. Det finns fortsatt personalbrist och sjukskrivningar inom vissa personalgrupper pga. hög arbetsbelastning och svårigheter att rekrytera ny personal inom berörda yrkesgrupper. Samordningsbrister förekommer även mellan myndigheter och frivilliga.

Vidare nämns diskriminering på arbetsmarknaden som riskerar bli en försvårande faktor för flyktingar att skaffa sysselsättning. Detta kan bero på fördomar, brist på förståelse för vinsterna med mångkultur och konsekvenserna om inte alla resurser används. Arbetslöshet orsakas också av myndigheters arbets sätt, regelverk och avsaknad av tidiga och varierande valideringsinsatser. Även matchningssvårigheter på arbetsmarknaden och låg utbildningsnivå är faktorer som påverkar. Konsekvenserna av att det tar lång tid för flyktingar att kunna bli självförsörjande är till exempel låg ekonomisk trygghet, frustration, passivitet och ohälsa, bristande framtidstro och tillit till myndigheter och samhället samt att samhället förlorar kompetens.

Ett annat problemområde som tagits upp är brist på fritidssysselsättningar och möjligheter för flyktingar att utöka sina sociala nätverk. Det kan vara att det helt saknas möjligheter eller att det är svårt att få deltagare till de aktiviteter som anordnas. Det kan bero på svårigheter att ta sig till aktiviteter då busskort endast ges till personer med självhushåll och över sex kilometer till affären samt att nyanlända inte har samma tradition med ”aktiv fritid” som svenskar.

5.8.3 Åtgärder

Åtgärdsförslag för att främja ökad sysselsättning hos flyktingar är att verka för minskade handläggningstider hos Migrationsverket samt kötiderna till SFI och förskolan. Genom mentorskap bidra till ökad tillgång till meningsfulla aktiviteter. Längden på etableringsperioden skulle behöva anpassas till individens förutsättningar, att kommunen får äga frågan istället för staten. Fler alternativa vägar för inträde på arbetsmarknaden behövs. Praktikplatser behöver finnas att tillgå för att motverka

passivitet. Vad gäller validering nämns önskan om en enhetlig metod för hela länet. Vidare nämns behovet av utökat antal praktikplatser samt förstärkta satsningar på utbildning för flyktingar som är mellan 18-20 år.

5.9 Föräldraskapsstöd

5.9.1 Lägesbild

Följande två problemområden kring föräldrastöd har identifierats i länet:

- Bristande stöd till nyanlända föräldrar
- Risk för ojämnt föräldraskap

I flera av Hallands kommuner erbjuds målgruppsanpassade föräldraskapsstödjande insatser i egen regi eller i samverkan med studieförbund. Insatserna syftar till att öka tryggheten i rollen som förälder, skapa tillit till systemet och myndigheter, förebygga en mängd risker och främja barnets bästa samt lära känna andra föräldrar. Uppgifter har framkommit att det på vissa platser helt eller delvis saknas föräldraskapsstöd.

Nyanlända föräldrar känner otrygghet och saknar kunskap om skyldigheter, rättigheter inom och förväntningar som finns på dem som föräldrar i Sverige, bl.a. inom förskola/skola, hälso- och sjukvård, fritid och föreningsliv. Informationen är bristfällig och det saknas lättillgänglig information till nyanlända mammor och pappor samt kontinuitet i informationsinsatser. Den information som lämnas når inte alla mammor och pappor. Det är även brist på information till nyanlända föräldrar om de ordinarie aktiviteter och utbildningar som erbjuds alla föräldrar i aktuell kommun.

Flera kommuner har uttryckt att det saknas arenor och mötesplatser för föräldrar med forum för diskussion och kunskap kring att vara förälder i Sverige. Nyanlända kvinnor och män som är föräldrar, kvinnor och män som är godemän, familjehem och förordnande vårdnadshavare behöver alla stöd, kunskap och möjligheten att delta i nätverk med andra kring föräldrarollen.

Det upplevs som svårt att nå både kvinnor och män i insatser för föräldrar. Uppdelade roller och begränsningar försvårar för främst kvinnor att ta del av utbildningsinsatser och information som rör barn och familj, rättigheter och skyldigheter m.m. Detta hotar det jämställda föräldraskapet och försvårar barnens rätt till goda relationer med båda föräldrarna som ger goda förutsättningar för ett gott liv.

Det har identifierats kunskapsbrister bland nyanlända avseende svenska systemet och lagstiftning kring äga, barnuppfostran och barnäktenskap. Information behöver upprepas och ge ny chans att ta in eller förstå informationen. Föräldrar kan av olika anledningar befinna sig tillstånd som gör det svårt att ta in allt nytt som det innebär att komma till ett nytt land och en ny kultur. Detta kan även ge effekt på deras förmåga som förälder. Det förekommer hos vissa flyktinggrupper kulturella skillnader mellan familjelivet i hemlandet och familjelivet i Sverige. Barn tar ett stort ansvar och blir tolkar år sina föräldrar. Sammantaget ser vi avsaknad av insatser som höjer kunskapen, tolkar/språkkunniga cirkelledare och hälsofrämjande arenor.

Bristande stöd till nyanlända föräldrar är ett problem som behöver åtgärdas med föräldrautbildningar, samhällsorientering och mötesplatser för föräldrar t.ex. barnvagns-SFI, språkcafé, studiecirkel och öppna förskolor. De redan pågående insatser till alla föräldrar kan med fördel aktivt arbeta för att inkludera föräldrar som nyligen kommit till Sverige, vilket ökar möjligheten att möta andra föräldrar på

etablerade arenor. Någon form av mentorsförälder skulle kunna öka integrationen och bygga tillit åt båda håll.

5.9.2 Orsaks- och konsekvensanalys

Information behöver upprepas och ge ny chans att ta in eller förstå informationen. Föräldrar kan av olika anledningar befinna sig i eller har befunnit sig i psykiska tillstånd som gör det svårt att ta in allt nytt som det innebär att komma till ett nytt land och en ny kultur. Detta kan även ge effekt på deras förmåga som förälder. Det är kulturella skillnader mellan familjelivet i hemlandet med familjelivet som ska levas i Sverige.

Insikt i att barnets bästa skall komma i främsta rummet och barn ska ges möjligheter att påverka/komma till tals, brister. Det råder okunskaper om svenska systemet, lagstiftning, om antiagalagen, barnuppfostran, barnäktenskap, och det saknas information från grunden hur saker och ting fungerar. Barn tar ett stort ansvar och blir tolka år sina föräldrar. Saknas mötesplatser och arenor för föräldrar. Föräldrarna mår själva dåligt och rädsla och okunskap spär på det. Sammantaget ser vi avsaknad av insatser som höjer kunskapen, tolkar/språkkunniga cirkelledare och hälsofrämjande arenor.

5.9.3 Åtgärder

Bristande stöd till nyanlända föräldrar är ett problem som behöver åtgärdas med föräldrautbildningar, samhällskunskap och mötesplatser för föräldrar t.ex. barnvagns-SFI, språkcafé, studiecirklar och öppna förskolor.

5.10 Slutsatser

I de lokala lägesbilderna kan utläsas drygt 40 problemområden (Se bilaga 1). Vissa områden går in i varandra och rör framförallt brist på kunskap och information, bristande insatser för att komma tillrätta i livet såsom bostad och arbete.

Den regionala lägesbilden sammanfaller till viss del med den regionala riskanalysen på kort sikt (upp till en månad) som gjordes i december 2015. Av naturliga skäl lyfts fler och mer omfattande problemområden upp i en riskanalys än vad som faktiskt sker. I arbetet med riskanalysen låg fokus till stor del på samhällsviktig verksamhet och myndigheternas arbete, medan individen har varit fokus för lägesbilderna. Till viss del tas risker också upp i lägesbilderna. En förklaring är att det fortfarande saknas tillräcklig information om vad som faktiskt sker och är ett problem kopplat till flyktingsituationen, en annan är att vissa risker är så allvarliga att de måste hanteras innan de blir reella problem.

Lägesbilderna visar att flera problemområden är återkommande inom flera områden utifrån de nationella målsättningarna med social hållbarhet. Kunskaps- och informationsbrist förekommer inom mänskliga rättigheter, jämställdhet och barnperspektiv samt lagstiftning hos både flyktingarna och berörd personal. Bristande jämställdhet förekommer på asylboenden, inom hemmet och föräldraskapet, i aktiviteter som genomförs av myndigheter och organisationer samt möjligheter till sysselsättning. Långa väntetider är ett annat problem som påverkar utveckling inom flera områden. Sist men inte minst, bostadsbrist och dess verkningar är den faktor som påtalas som den största risken och utvecklingsområdet inom

integrationsarbetet. Konsekvenser som nämns är förseningar i etableringsprocessen, trångboddhet och andra brister i boendemiljön.

Precis som Polisens samverkansmodell föreslår så måste problemen i lägesbilden brytas ner i en orsaksanalys. Redan nu kan vi se flera samband mellan analysresultaten av de nationella målsättningarna med social hållbarhet. Till exempel får lång väntan på bland annat tidiga insatser såsom SFI, praktik, sysselsättning och barnomsorg en negativ påverkan på bland annat jämställdheten. Kvinnor förväntas (av både sina partners men också av övriga kontaktytor) ta det största ansvaret för barnomsorgen vilket påverkar deras etableringsprocess. De långa väntetiderna påverkar även integrationen och sysselsättningen som får konsekvenser på den psykiska hälsan, tryggheten och säkerheten, våld i nära relationer samt ANDT. Att pojkar och män hamnar i utanförskap kan leda till social oro, till internt våld, hot och sexualbrott mellan barn placerade på HVB- hem samt våld och hot om våld mot personal. Likaså till segregering och motsättningar mellan grupper i skolorna med låg måluppfyllelse och avhopp som konsekvens vilket i sin tur ökar risken för att hamna i ett utanförskap.

Det är viktigt att orsaks- och konsekvensanalysen utgår från individen och perspektiven kön, ålder, etnicitet, funktionalitet etc. beaktas eftersom det har betydelse för vilka insatser sätts in. Även i arbetet med åtgärdsplanerna behöver vi säkerställa att alla oavsett kön, etnicitet, funktionalitet, ålder etc. ska få sina grundläggande rättigheter tillgodosedda på lika villkor. Det kräver bland annat kunskap om rättigheter och skyldigheter bland både flyktingar och personal/tjänstepersoner likaså rutiner för hantering av händelser. Det är även viktigt att tänka på att ansvaret för att bryta segregationen och främja inkludering ligger på hela samhället – kunskap om segregationens konsekvenser behöver tillhandahållas till samtliga medborgare. Ansvaret och insatserna kan inte enbart läggas på flyktingar.

Avslutningsvis, en lägesbild är inte statisk utan behöver uppdateras kontinuerligt. Lärdomar om hur insamling av information och redovisning av lägesbilden behöver diskuteras och tas med i det fortsatta arbetet.

6 Förslag till regionala åtgärder

Den regionala arbetsgruppen för sociala risker kopplat till flyktingsituationen föreslår sex åtgärder för att hantera de ovanstående identifierade problemområden. Varje åtgärd ska genomföras med de nationella målsättningarna för social hållbarhet som utgångspunkt, det vill säga alla perspektiv behöver beaktas så att åtgärden kan få synergieffekter.

6.2 Öka kunskap och förståelse

Information, kunskap, förståelse och kommunikation är återkommande ord i lägesbilderna, orsaks- och konsekvensanalyserna och åtgärdsplanerna. Samordnade utbildnings- och informationsinsatser behöver öka. Länsstyrelsen har tillsammans med övriga myndigheter tagit fram ett introduktionspaket. Detta kan utökas med information utifrån de utmaningar som framkommit i lägesbilderna. Informationen behöver anpassas för tre huvudmålgrupper: personal på asylboenden och HVB-hem, flyktingar och allmänheten. Inom dessa finns flera olika målgrupper som kan behöva olika typer av information och i olika kanaler. Målet i arbetet är social hållbarhet. Ett tillvägagångssätt kan vara att ansvariga för boenden får vägledning och utbildning först för att sedan kunna utbilda de boende. Förebilder är bra budbärare. Det behövs flera återkommande utbildningstillfällen. Spenshult kan användas som pilotprojekt för denna samlade information. Inom dessa områden är kunskapsbrist ett problem:

- ANDT, framförallt när det gäller rökning, narkotika och alkohol

- Mänskliga rättigheter
- Demokrati
- Jämställdhet
- Barnperspektivet
- Våld i nära relationer
- Hantering av hot och våld
- Radikalisering
- Brandskydd
- Utbildningssystemet
- Sysselsättning
- Föräldraskapsstöd
- Lag och rätt

Det finns även behov av att sprida den regionala lägesbilden då den kan vara en utgångspunkt i att ta fram behovsanpassade åtgärder. För att förbättra arbetet behövs stärkt styrning, ledning och uppföljning av områden som berör integration. För att förbättra beslutsunderlagen och öka medbestämmande bör migranter och asylsökande involveras i detta arbete. De bör få information om regionala problemområdena (problem, orsaker och konsekvenser) och bidra med sin bild. Därefter kan åtgärdsplanerna revideras. Länsstyrelsen kan initiera arbetet via civilsamhället.

6.3 Öka samordningen

Polisens samverkansmodell och Länsstyrelsens analysmetod utifrån de nationella målsättningarna med social hållbarhet har varit grunden för arbetet med regional åtgärdsplan för sociala risker och har visat att den har främjat samverkan. Erfarenheter från den valda analysmetoden visar att modellen kan användas också för brottsförebyggande och social hållbarhet.

Som redan nämnts så finns det flertalet problem och risker som effektivt kan åtgärdas i samverkan på regional nivå. Det förutsätter dock tydliga uppdrag och mandat till redan befintliga samverkansstrukturer såsom t.ex. Strategisk grupp för integration.

För att ytterligare förstärka förmågan till samverkan och effektivare arbete mot gemensamma målsättningar för hela regionen rekommenderar arbetsgruppen att en samverkansöverenskommelse tas fram för integrations- och inkluderingsarbetet.

6.3 Dela resurser

Ett åtgärdsförslag är att inventera resursbrister i länet (t.ex. tolkar, lokal diskrimineringsbyrå) och skapa bemanningspooler inom särskilda områden för effektivare resursutnyttning.

6.4 Hantera boendefrågan

Grundläggande orsak till flera av problemen är bostadsbristen. Boendefrågan innefattar även behov av att utveckla användningen av befintliga bostäder och lokaler samt att inkludera perspektiv på social hållbarhet i planprocessen.

6.5 Öka sysselsättningen för asylsökanden och nyanlända

Det behövs fler åtgärder som är inkluderande både när det gäller sysselsättning i vardagen för flyktingarna och mer permanent sysselsättning (arbete och utbildning). Länsstyrelsen har ett nytt uppdrag för att främja tidiga insatser för asylsökanden. I det arbetet behöver de nationella målsättningarna för social hållbarhet inkluderas som modell när projekt beviljas. Fortsatt samverkan behövs med civilsamhället, näringslivet, Region Halland och Arbetsförmedlingen mot diskriminering och för att öka sysselsättningsgraden för flyktingarna.

6.5 Hantera den psykiska ohälsan

Bra boendemiljöer och snabbare handläggningstider samt sysselsättning för flyktingarna ökar generellt förutsättningarna för en bättre hälsa. Samtidigt behöver akutsjukvården för asylsökande utökas till att omfatta psykisk ohälsa i en bredare bemärkelse.

7. Erfarenheter

Samverkansmodellen syftar till att främja ett kunskapsbaserat arbetssätt och riktar sig främst till det brottsförebyggande arbetet och samverkan mellan polis och kommun. Det har visat sig möjligt att använda modellen för att strukturera upp arbetet också med andra frågor. Samverkan avseende sociala risker har ökat mellan kommunerna, Polismyndigheten, Region Halland och Migrationsverket på regional och lokal nivå. De flesta av erfarenheterna är positiva, men det finns också många förbättringsförslag som har kommit upp efter varje steg. Dessa rör förankring, avgränsning, delaktighet, tidsplan och metod.

Arbetet har genomförts på uppdrag från Chefsgrupp Halland, vilket har gett en tydlig prioritering att bedriva ett fortsatt arbete utifrån flyktingsituationen och således en hög delaktighet och engagemang i arbetsgruppen. Uppdraget kunde dock ha varit mer förankrat i organisationerna (t.ex. omfördelning av arbetstid) för att underlätta för representanterna i arbetsgruppen.

Avgränsningen till flyktingsituationen har haft för- och nackdelar. Det har minskat antalet frågor att diskutera och fokus har kunnat läggas på en målgrupp med stora behov. Ibland har det dock varit svårt att särskilja problem och åtgärder till flyktingsituationen då dessa egentligen berör hela samhället. Det finns ett tydligt behov av att fortsätta arbetet med sociala risker och vidga det för en bredare målgrupp.

Det har varit en nyttig process som lyft fram behovet av att samarbeta på tvärssektoriellt och gett erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Det är ett stort arbete som har lagts ner på att ta fram en samlad lägesbild kring flyktingsituationen. Det finns ändå luckor i lägesbilden som till exempel beror på områdets komplexitet, många åtgärder genomförs men har inte fångats upp av arbetsgruppen, fler personer bör känna till arbetet så att de kan lämna och få information. I det fortsatta arbetet finns behov av att samordna statistik och uppföljning och sprida information om arbetet till nyckelpersoner för att

underlätta det förebyggande arbetet. Om samverkansprocessen ska upprepas bör den också in i ordinarie rutiner för integrationsfrågor på kommunerna.

Inledningsvis gjorde Länsstyrelsen en avvägning mellan möjligheten att snabbt kunna samordna och inleda åtgärder och brister i kvalitet. Tidsplanen för arbetet har varit forcerad. Fördelarna har varit att få pröva metod, etablera samverkan och få fram en åtgärdsplan att utgå från. Nackdelarna har varit att alla steg som samverkanshandboken lyfter inte har genomförts fullt ut, till exempel mandat, resursfördelning och delaktighet. Arbetet har stundtals varit stressigt och tidsbristen har också påverkat kvalitén i underlaget. Riktade insatser och mer information kan behövas på vissa områden för att kunna dra säkra slutsatser.

Den korta tidsplanen innebar även att antalet deltagande organisationer avgränsades. Nyanlända ligger i fokus för åtgärderna men deras synpunkter har inte inhämtats. Representanter från asylboenden har deltagit i arbetet men inte haft möjlighet att lämna in underlag till lägesbilden. Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt frivilligorganisationer skulle också kunnat bidra till att få bättre kunskap om läget. Informationsbrist hos nyanlända framkommer inom flera verksamhetsområden och behövs således mer information från målgruppen om deras behov och hur en dialog skapas på bästa sätt. Frågor som representativitet behöver då hanteras.

Länsstyrelsen kompletterade processen med de nationella målen för social hållbarhet som analysmetod. Syftet var att öka det tvärssektoriella arbetet och likriktat arbetet. Det skulle ha behövts mer processtöd och information om vad som ingår i de olika nationella målen och hur den valda analysmetoden kan bidra till ett mer tvärssektoriellt arbetssätt och förhållningssätt. Många områden flyter in i varandra. Det finns ändå risk för att det blir stuprörstänk då varje målsättning har analyserats var för sig. Det skulle även underlätta sammanställningen om lägesbilderna tas fram och rapporteras på ett mer likartat sätt, inte bara utifrån mallar men även metod och begrepp.

Det är viktigt med spårbarhet i analysen. De problem som identifieras bör följa med i orsaks- och konsekvensanalysen. Om man upptäcker att ett problem är en orsak eller konsekvens bör det framgå i lägesbilden. Om något problem inte längre är aktuellt eller prioriterat att åtgärda behöver det framgå varför man väljer att inte gå vidare med det. Sambandet mellan problem, orsak, konsekvenser och önskad effekt bör vara tydligare när man föreslår åtgärder.

Inledningsvis i arbetet betonades att det är individer som står i centrum och problemen behöver beaktas utifrån diskrimineringsgrunderna. Detta är viktigt att ha med eftersom det kan markant påverka vilka åtgärder som sedan sätts in. Vi kanske måste göra väldigt olika för att det ska bli lika. För att underlätta bör följande frågor ställas återkommande i arbetet:

- På vilka sätt påverkas olika grupper och vad får det för konsekvenser?
- Vem drabbas hårdast? (utifrån kön, etnicitet, funktionalitet etc.)
- Behövs olika insatser för att ge samma förutsättningar för samtliga grupper?

Bilaga 1: Uppmärksammade problemområden

De lokala lägesbilderna visar på följande problemområden:

Alkohol narkotika, doping och tobak ANDT

- Rökning
- Risk för alkohol- och narkotikamissbruk
- Resursbrist
- Brister i samordning på ANDT-området
- Bristande kunskap om ANDT
- Risk för ökad kriminell verksamhet

Jämställdhet/Mänskliga rättigheter/Barns rättigheter

- Brister i demokrati
- Brister i mänskliga rättigheter
- Brister i mänskliga rättigheter för HBTQ-personer
- Bristande jämställdhet
- Brister i barnperspektivet

Våld i nära relationer

- Våld i nära relationer
- Kunskapsbrist om värdegrund och lagstiftning (hos personal på boenden, tolkar och nyanlända)
- Hedersrelaterat våld och förtryck
- Allt våld anmäls inte
- Barnmisshandel och orosanmälningar gällande barn
- Prostitution

Integration

- Brister i nyanländas boendesituation
- Långa väntetider (förekommer både under Integration och Sysselsättning)
- Brister i kollektivtrafiken
- Bristande inkludering
- Brister i arbetet med värdegrundsfrågor

Psykisk/fysisk hälsa

- Psykisk ohälsa
- Fysisk ohälsa
- Oro, ångest och depression
- Självskadebeteende
- PTSD (Posttraumatisk stressyndrom)
- Fysisk funktionsnedsättning
- Hörselproblematik
- Brister i tandhälsa
- Sjukdomsbilder med smitta
- Belastning på kvinnohälsovården

Kommunikation

- Svårighet att nå fram med budskap
- Ryktesspridning
- Resursbrist inom kommunikationsområdet

Trygghet/säkerhet

- Oro på asylboenden och HVB-hem
- Yttre hot mot asylboenden och HVB-hem
- Rekrytering till organiserad brottslighet
- Risk för våldsbejakande extremism

Sysselsättning

- Sämre förutsättningar för kvinnor till sysselsättning
- Arbetslöshet/få etablerar sig på arbetsmarknaden under etableringsfasen
- Bristande samordning kring etableringsfrämjande insatser

Föräldraskapsstöd

- Bristande stöd till nyanlända föräldrar
- Risk för ojämnt föräldraskap

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Länsstyrelsen i Hallands län
Slottsgatan 2, 301 86 Halmstad
Telefon: 010-224 30 00
E-post: halland@lansstyrelsen.se
Webb: www.lansstyrelsen.se/halland